

Başvuru Numarası : 2024/1534
Toplantı Tarihi/Sayısı : 12.03.2025/56
Karar Numarası : 2025/139
Başvuran : U.E.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Kırşehir S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvuranın temiz ve sıcak suya erişim imkânının kısıtlı olduğu, kantinde satılan sebzelerin genellikle çürük olduğu ve odaların pencerelerinde bulunan fens telinin özgürlüklerini ellerinden aldığı iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran başvuru dilekçesinde özetle;

a. Bulunduğu Ceza İnfaz Kurumunda mahpusların kullanımına sunulan içme suyunun içilebilir olmadığı, sıcak suyun yetersiz olduğunu,

b. Kantinde mahpuslara sunulan sebzenin genellikle çürük olduğunu,

c. Mahpusların kaldığı odaların pencerelerinde bulunan fens telinin mahpusların özgürlüğünü tamamen ellerinden aldığını iddia etmektedir.

3. Muhatap Kırşehir S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Kurumun sıcak ve soğuk su ihtiyacının Kırşehir 2 No.lu Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü tarafından karşılandığı,

b. Mahpusların kullanımına sunulan suyun düzenli olarak analiz edildiği, son olarak Kırşehir ve Nevşehir İl Sağlık Müdürlükleri tarafından Kuruma bildirilen analiz sonuçlarına göre kullanılan suyun 17/2/2005 tarihli ve 25730 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren İnsani Tüketim Amaçlı Sular Yönetmeliğine uygun olduğu,

c. Kantinde satılan meyve ve sebzelerin hazırlanan şartnameye uygun olarak alındığı ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun ilgili hükümleri doğrultusunda muayene ve kabul heyeti tarafında kontrol edildikten sonra alındığı, kabule uygun bulunmayan ürünlerin iade edildiği belirtilmektedir.

4. Kırşehir Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Kampüs yerleşkesinde bulunan 6 adet su kuyusundan çıkarılan ve arıtıldıktan sonra kullanıma sunulan soğuk suda tasarruf sağlanması ve su kaçaklarının giderilmesi için dönem dönem planlı kesintiler yapıldığı ancak halihazırda bu kesintilere son verildiği, soğuk suyun 24 saat kullanıma sunulduğu,

b. Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna sıcak suyun sabah 06.30-09.00 ile 17.30-19.30 saatleri arasında verildiği ve yapılan kontrollerde herhangi bir arıza tespit edilmediği belirtilmiştir.

5. Muhatap Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. 29/12/2004 tarihli 25685 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un “*Kapalı ceza infaz kurumları*” başlıklı 8’inci maddesinin birinci fıkrasında “*Kapalı ceza infaz kurumları, iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasın olanaklı bulunduğu, yeterli düzeyde güvenlik sağlanmış ve hükümlünün gereksinimine göre bireysel, grup hâlinde veya toplu olarak iyileştirme yöntemlerinin uygulanabileceği tesislerdir.*” hükmü bulunduğu,

b. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Anayasa Mahkemesi (AYM) içtihatlarında mahpusların kaldıkları odalara ait alanlarda file ya da fens teli bulunmasına ilişkin ihlale varan bir karar bulunmadığı,

c. Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu Komitesinin üye devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında 2006/2 No.lu Tavsiye Kararının “*Yerleştirme ve Barınma*” başlıklı 18’inci maddesinin onuncu fıkrasında yer alan “*Bütün mahpusların kaldıkları yerler, onların kaçma ve kendilerine veya başkalarına zarar verme tehlikesine karşı asgari sınırlayıcı güvenlik düzenlemelerine uygun koşullarda olmalıdır.*” hükmü çerçevesinde işlem tesis edildiği,

ç. Fens teli uygulamasının odaların havalandırma sirkülasyonunu veya gün ışığını etkileyici bir etkisinin bulunmadığı; odalar arası haberleşme ve firar gibi telafisi mümkün olmayan eylemlerin engellenmesi açısından önem arz ettiği belirtilmektedir.

6. Muhatapın yazılı görüşüne karşı başvuran yazılı cevabi görüş sunmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

7. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın “*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*” başlıklı 17’nci maddesinde yer alan düzenleme şöyledir:

“Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz...”

8. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nun “*Kurumun görevleri*” başlıklı 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde “*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*” Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

9. Mezkur Kanun’un “*Başvurular*” başlıklı 17’nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

10. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in “*Karar türleri*” başlıklı 65’nci maddesine göre; “*Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.*”

11. Mezkr Yönetmelik'in "Gerekçeli kabul edilmezlik kararı" başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurularda ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.

(2) Ön inceleme aşamasında incelenabilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48 inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

12. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun (TİHEK) amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

13. TİHEK, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) uyarınca ulusal önleme mekanizması görevini üstlenmiştir. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesiyle; TİHEK'e İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevini yapmak, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek görevleri verilmiştir. Bu çerçevede OPCAT'in getirdiği yükümlülük gereği ulusal önleme mekanizması görevini üstlenen TİHEK işkence ve kötü muamele yasağının ihlali iddiası içeren başvuruları inceleyebilmektedir.

14. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 7'nci maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye ya da zalimane, insanlık dışı ya da küçük düşürücü muamele ya da cezalandırmaya maruz bırakılamaz. Özellikle, hiç kimse kendi özgür rızası olmadan tıbbi ya da bilimsel deneylere tabi tutulamaz."

15. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) "İşkence yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muamelelere tabi tutulamaz."

16. Anayasa'nın 17'nci maddesinde herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı güvence altına alınmıştır. Mezkr maddenin 1'inci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmış, 3'üncü fıkrasında da kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağına, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleyle tabi tutulamayacağına yer verilmiştir.

17. Yukarıda belirtilen normlar çerçevesinde işkence ve kötü muamele yasağı, ulusal ve uluslararası insan hakları metinlerinin en temel hükümlerinden biri olup devletin alıkonulmuş kişilere işkence, zalimane, gayriinsani ve küçültücü muamele veya ceza uygulayamayacağını ifade etmektedir.

18. İşkence ve kötü muamele yasağı kapsamında devletin negatif ve pozitif olmak üzere iki çeşit yükümlülüğü bulunmaktadır. Devletin negatif yükümlülüğü bireyleri işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleyle ya da cezaya tabi tutmama sorumluluğunu içerirken, devletin pozitif yükümlülüğü hem bireyleri bu tür muamelelerden korumayı hem de etkili bir soruşturma yoluyla sorumluların tespitini ve cezalandırılmasını içermektedir. Bunun için işkence ve kötü muamele teşkil edebilecek fiillerin önlenmesi, bireylerin bu fiillere karşı

korunması ve ihlal iddialarıyla ilgili etkin bir başvuru mekanizması oluşturulması gerekmektedir.

19. Bununla birlikte kötü muamele konusundaki iddiaların uygun delillerle desteklenmesi, iddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için, her türlü şüpheden uzak, makul kanıtların varlığı gerekmektedir. Bu nitelikteki bir kanıt, yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karinelere de oluşabilir. Ayrıca delillerin elde edilme sürecinde ilgililerin tutumları da dikkate alınmalıdır (Anayasa Mahkemesi [AYM], *Cezmi Demir ve Diğerleri*, B.No: 2013/293, 17/7/2014, para. 95).

20. Ayrıca bir eylemin kötü muamele olarak nitelendirilebilmesi için asgari ağırlık eşiğini aşmış olması gerekmekte olup bu eşik mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etmenler ile muamelenin süresine, fiziksel ve ruhsal etkilerine bağlı olarak her somut olayda ayrıca değerlendirilmelidir (AYM, *Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, para. 23).

Ceza İnfaz Kurumunda Mahpusların Kullanımına Sunulan Suyun İçilebilir Olmadığı ve Kantinde Satılan Sebzelerin Çürük Olduğu İddialarının İncelenmesi

21. Somut olayda başvuran mahpusların kullanımına sunulan içme suyunun içilebilir olmadığını, sıcak suyun kısıtlı sürelerde sunulduğunu ve kantinde satılan sebzelerin genellikle çürük olduğunu iddia etmektedir.

22. Başvuru kapsamında 6701 sayılı Kanun uyarınca Kırşehir S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte Müdürlük, Kurumun sıcak ve soğuk su ihtiyacının Kırşehir 2 No.lu Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü tarafından karşılandığını, içme suyunun düzenli olarak analiz ettirildiğini, son olarak Kırşehir ve Nevşehir İl Sağlık Müdürlükleri tarafından Kuruma bildirilen su analiz sonuçlarına göre kullanılan suyun İnsani Tüketim Amaçlı Sular Yönetmeliğine uygun olduğunu, hâlihazırda soğuk suyun 24 saat sıcak suyun ise sabah ve akşam belirli saatlerde sağlandığını belirtmiştir. Kurum kantininde satılan sebze ve meyvelerin ise muayene ve kabul heyeti tarafından kontrol edildikten sonra alındığı öğrenilmiştir.

23. Devletlerin işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin pozitif yükümlülükleri beslenmeyi, temiz içme suyuna erişimi ve yeterli hijyen koşullarına sahip olmayı kapsamaktadır. Bu kapsamda mahpuslara insan onuruna yaraşır düzeyde beslenme imkânı sunulması ve mahpusların kişisel temizlikleri için sıcak su sağlanması gerekmektedir.

24. Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 17/12/2015 tarihli ve 70/175 sayılı kararıyla revize edilen Birleşmiş Milletler Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar'a (Nelson Mandela Kuralları) göre; her mahpusa sağlık ve kuvvet için yeterli ölçüde besin değerine sahip olan, iyi hazırlanan ve uygun saatlerde servisi yapılan yemek verilmesi ve her mahpusun ihtiyacı olduğu her an içebileceği içme suyuna erişebilmesi gerekmektedir. Ayrıca mahpusların iklim şartlarına uygun bir ısıda, mevsimlere ve coğrafi bölgeye göre genel hijyenik koşullar için gerekli aralıklarda, ılıman bir iklim varsa haftada en az bir kez banyo veya duş almalarına imkan verilmelidir (Birleşmiş Milletler, *Birleşmiş Milletler Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar'a (Nelson Mandela Kuralları)*, K.No.:70/715, 17/12/2015).

25. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Avrupa Cezaevi Kurallarına Dair Üye Devletlere Rec(2006)2-rev Sayılı Tavsiye Kararı'nda mahpuslara; yaşlarını, sağlıklarını, fizikî koşullarını, dinlerini, kültürlerini ve çalıştıkları işin özelliğini gözetken besleyici gıdalar temin edilmesi ve mahpusların temiz içme suyuna her zaman ulaşabilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. (Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, *Avrupa Cezaevi Kurallarına Dair Üye Devletlere Rec(2006)2-rev Sayılı Tavsiye Kararı*, 1/7/2020, para.22).

26. AİHM, ceza infaz kurumlarında mahpusların yetersiz beslenmesiyle sonuçlanacak uygulamaların Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3'üncü maddesinde koruma altına alınmış işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edilmesi anlamına gelebileceğine işaret etmektedir (AİHM, *Dudchenko/Rusya*, B. No:37717/05,

27. Yukarıda özetlenen standartlar ve içtihat çerçevesinde yapılan incelemede, başvuranın kendilerine sağlanan içme suyunun içilebilir olmadığı yönündeki iddiasına karşılık muhatap Ceza İnfaz Kurumunun ilettiği yazılı görüş ve eklerinden mahpuslara sunulan içme suyunun düzenli olarak analiz ettirildiği ve bu analizlerde suyun içilebilir olduğunun tespit edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, soğuk suyun 24 saat sıcak suyun ise sabah ve akşam iki defa olmak üzere günün belirli saatlerinde mahpusların kullanımına sunulduğu öğrenilmiştir.

28. Bu bağlamda; başvuranın iddialarına karşılık muhatap Kırşehir S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün Kurumumuza ilettiği evraktan Kurumdaki içme suyunun İnsani Tüketim Amaçlı Sular Yönetmeliği'ne uygun olarak içilebilir olduğu, soğuk suya 24 saat, sıcak suya ise her gün günün belirli saatlerinde erişilebildiği; Kurum kantininde satılan sebze ve meyvelerin ise muayene ve kabul heyeti tarafından kontrol edildikten sonra alındığı anlaşılmıştır.

29. Dolayısıyla başvuranın bulunduğu Ceza İnfaz Kurumunda içme sularının içilebilir olmadığı, sıcak suya erişimlerinin yetersiz olduğu ve kantinde satılan sebzelerin genellikle çürük olduğu yönündeki iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilmez olduğuna kanaat getirilmiştir.

Mahpusların Odalarının Pencerelerinde Bulunan Fens Telinin İşkence ve Kötü Muamele Yasağını İhlal Ettiği İddiasının İncelenmesi

30. Somut olayda başvuran, mahpusların odalarının pencerelerinde bulunan fens telinin özgürlüklerini tamamen ellerinden aldığını iddia etmektedir.

31. Başvuru kapsamında 6701 sayılı Kanun uyarınca muhatap Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünden alınan yazılı görüşe göre Müdürlük, fens teli uygulamasının 5275 sayılı Kanun'un "*Kapalı ceza infaz kurumları*" başlıklı 8'inci maddesine uygun olarak yürütüldüğünü, ceza infaz kurumunda güvenliğin sağlanması için bu uygulamanın gerekli olduğunu, AİHM ve AYM'nin içtihatlarında uygulamayı işkence ve kötü muamele yasağını ihlal eden bir uygulama olarak görmediğini belirtmektedir.

32. Mahpusların hakları, tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak ve suçun önlenmesi, disiplinin ve kurum güvenliğinin sağlanması gibi makul gerekçelere dayanarak ölçülülük ilkesine uygun biçimde sınırlandırılabilir (AYM, *Turan Günana*, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, para.35). Öte yandan, söz konusu sınırlamalarda gözetilen meşru amaç ile başvurucunun temel hakkı arasında adil bir dengenin sağlanması gerekmektedir (AYM, *Müjdat Gürbüz*, B.No: 2017/36529, 23/5/2018, para.79). Bu husus işkence ve kötü muamele yasağı kapsamındaki güvencelerin ihlal edilip edilmediğinin değerlendirilmesi için önemlidir.

33. 5275 sayılı Kanun'un "*Hapis cezalarının infazında gözetilecek ilkeler*" başlıklı 6'ncı maddesinde hükümlülerin ceza infaz kurumlarında kaçmalarını önleyecek tedbirler alınarak düzen ve disiplin çerçevesinde güvenli bir biçimde tutulacakları ve Anayasa'da yer alan haklarının Kanun'da öngörülen kurallar uyarınca kısıtlanabileceği; "*Kapalı ceza infaz kurumları*" başlıklı 8'inci maddesinde ise kapalı ceza infaz kurumlarının firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fizikî engellerle donatılmış kurumlar olduğu hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla mezkûr Kanun, İdare'ye mahpusların düzen, güvenlik ve disiplin içinde tutulmalarının sağlanması amacıyla teknik, mekanik, elektronik ve fiziki tedbirler alma yetkisi vermiştir. Söz konusu yetkinin, ceza infaz kurumları tarafından kanun hükmünde belirtilen amaçlar doğrultusunda kullanılması doğaldır.

34. Bu çerçevede Muhatap Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından açıklanan Kurum güvenliğinin ve disiplinin sağlanması gibi gerekçelerle pencerelerde fens teli kullanılmasının, ceza infaz kurumunda bulunmanın bir sonucu olarak katlanılması mümkün ve muhtemel tedbir olarak değerlendirilmiş, meşru bir amaca ve ölçülülüğe sahip olduğu düşünülmüştür.

35. Sonuç olarak, 5275 sayılı Kanun’da dayanakları bulunan ve makul gerekçelerle açıklanan fens teli uygulamasının, mahpuslar tarafından katlanılması mümkün bir uygulama olduğu ve asgari eşiği aşmadığı değerlendirilmiş olup işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edilmediğine kanaat getirilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

12/3/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye